

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Accusator & Denuntiator, paragr. 4.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

aliàs ab Advocato injustè vexetur.

d. *l. sumptus. ff. de pactis, & alibi.*
e colligitur ex c. Infames 3. q. 7. ee *Di-*
an. p. 2. tr. 16. res. 47.

3. Præterea potest *f* Advocatus accipere integrum stipendium pro lite promissum, quando promittitur quid determinatum pro tota lite, ad finem usque, etiam si cliens eam non prosequatur. Ratio est, quia sicuti, qui locat operam suam pro anno, non debet uo pretio defraudari, si per ipsum non stat, illam ponere, ita in casu nostro. Quando tamen Advocatus propter infirmitatem v. g. non servit, solum meretur stipendium pro tempore servitij. Quando item Advocatus, dum non agit huius clientis causam, suscipit aliam, quam non suscepisset, si priorem fuisset prosequutus, compensare debet lucrum, nec potest gaudere priore stipendio. Quando denique Advocatus potius elegisset amittere stipendium, & non laborare, quàm contra, non valet, saltem integrum, exposcere stipendium, quia jam non laboravit. Videtamen, quoad hoc postremum, ea, quæ notantur lib. 8. tract. 3. cap. 8. §. 3. numero 15.

f. l. Fag. Pr. 8. c. 38

4. Pari modo justè stipendium accipiet, quod solet quolibet anno dari, tamen si eo anno nullam causam clientis agat; nam (secluso pacto, cui esset standum) ipse est paratus advocare, onusque sumit respuendi adversæ partis patrocinium. Si in decursu litis cliens transigat cum adversario, finiatuq; lis per transactionem, licet item Advocatus accipiet determinatum stipendium, promissum pro tota lite;

nam non stat per Advocatum, ut lis per suos terminos non currat. At si non fuerit determinatum pretium pro tota lite, sed Advocatus servit ad ratam anni, hanc solam accipiet. Illud de subtractione ex negatione sui laboris, quod modò dixi, & de susceptione aliarum causarum, semper est proportionaliter in similibus applicandum.

5. Denique si Advocatus agit propriam causam, litemque vincit, pars autem adversa condemnetur, ut solvat expensas, poterit ipse accipere expensas, quæ debentur Advocato, & quas solvisset, si Advocato usus esset; ratio est, quia labor, quem ipse suscipit in sua causa defendenda, meretur illud stipendium, neque debet cedere in utilitatem adversarij. Quæ diximus de Advocato, propter paritatem rationis, etiam de Procuratore dicta censeantur.

§. IV.

Accusator & Denunciator.

1. Quando crimen proximi superiori aperitur, solum propter bonum & emendationem fratris, dicitur denunciatio paterna; quando, ut delinquens puniatur, dicitur denunciatio judicialis; quando, ut superior pro suo munere faciat, quod iudicabit expediens, dicitur propriè denunciatio canonica: nã latè appellatur etiam judicialis, quia fit Superiori, vt Iudici. Denunciatio autem judicialis, etiã propriè sumpta, differt ab accusatione; nã qui accusat, suscipit in se onus probandi, & debet se subscribere accusationi; si non probat, patietur ex jure pœnam talionis; quæ non subit Denunciator.

4. De

2. De his autem plura sunt & varia, quæ clarè afferuntur à Doctoribus; illos adi; ego enim illud hic dumtaxat proferam, quod timoratum & probum virum torfit nudiustertius, meque de suo timore amicè consuluit. Dum is, nomine Caius, rure domum revertetur, sub primam noctem, aggressus ex improviso à Titio, vulneratur gravi vulnere, nullis præsentibus, & ut ipse fatetur, nullis non solum vehementibus, sed ne probabilibus quidem existentibus conjecturis, quibus probare possit, à Titio, (quem certissimè cognouit) fuisse vulnus inflictum. Quarit ergo, an peceet, si Titium bonæ famæ virum ad Iudicem deferat? Ratio timoris & dubitationis fuit, quia occulto existente delicto infamaretur proximus, qui jus habet, ne famam amittat ex occulto crimine. Simile contigit non multo ab hinc tempore; nam improbus quidam Religiosus tentauit puerum indecorè osculari, nescio quo occultissimo in loco, dubitatum que fuit, an puerem deferre ad Superiorem palam potuerit, quamvis ejusdem Religiosi, alias optimi nominis, infamia fuisset consecutura.

3. Antequam responderem, volui aliquot Doctores eoluere, ex quibus afferam hic instar omnium duos, Fagundez & Delugo. Prior loquens, an accusatio fieri possit, non præmissa correctione, sic ait *a*. Vidi, sæpe dubitari, an ante accusationem præmittenda semper sit fraterna monitio? & sic respondeo; prima conclusio: si accusator potest probare in Iudicio accusationem, quam proponit, non tenetur præmittere fraternam admo-

nitioñe, siue in ea vindictam propriæ injuriæ intendat, siue publicum bonum reipublicæ: quæ vult, ut publica delicta, puniantur, ac scelerati timore supplicij cohibeantur. Et paulo post addit tres huius rei rationes: primâ, quia nimis esset difficile, obligare atroci affectum injuria, ad faciendam injurianti correctionem fraternam, existente injuria publica, quæq; probari potest. Secundam, quia delinquens sic publicè jus vnicuiq; dedit, ut accusare ipsum possit. Tertiam, quia in accusatione directè & immediatè intenditur bonum reipublicæ, non verò delinquentis peculiare bonum, ad quod immediatè tendit correctio &c. Secunda conclusio; quando crimen est occultum, & in Iudicio probari non potest, tunc tenetur accusator ante accusationem præmittere admonitionem, & peccat mortaliter contra charitatem, nisi illam præmittat, si ex illa emendatio peccatoris speratur, præsertim si ipse sit persona honesta, & bonæ famæ. Excipienda tamen sunt crimina ex se contra bonum publicum, qualia sunt heresis, falsificatio numorum, proditio in principem, & similia. Hæc ex Fagundez. Vides occultum crimen non posse in Iudicium ferri, si qui illud commisit, sit, sit persona bonæ famæ &c.

a Fag. l. 8. in Decal. c. 47. n. 16.

4. Delugo *b* autem loquens non de accusatione solum, sed vniuersaliter de quacumque denuntiatione judiciali, sic habet: dubitari potest; an ut denuntiatio licitè fiat, requirat præcedentem infamiam? Supponimus autem, neminem posse licitè judicialiter denuntiare,

Yyy 2

denunciare, nisi quod bona fide putat,
 posse in iudicio legitimè probari (lo-
 quitur, puto, præter hæresim alio-
 rum infectivâ &c. alioquin sine vlllo
 fructu infamaretur proximus. Hoc
 supposito, prima sententia e docet,
 neminem posse juridicè denunciare
 peccatum secretum, etiam si possit
 illius crimen probare, nisi crimen sit
 tale, quod redundet in reipublicæ, vel
 innocentis grave damnum. Oppo-
 sita tamen d sententia videtur veri-
 or, quam alij videntur supponere, ut
 communem, Suarez, Filliucius, Mo-
 lina. Ratio est, quia sicut propter bo-
 num comune vnusquisq; habet facul-
 tatem accusandi, quæ probare potest,
 sic habet facultatē denunciandi absq;
 malitia detractionis; præponderat
 enim bonum commune, contra quod
 esset, si scelerati homines scirēt, se posse
 impunè peccare, absque metu pœnæ,
 quamdiu eorum delicta non essent
 divulgata. Hæc ille. Notes illud,
 (quæ probare potest, & quod bona fide
 putat, posse in iudicio probare.) Cum
 ergo Caius, & ille puer non putent bo-
 na fide, posse vulnus & osculum pro-
 bari, sequitur, nec posse illud denūtiari.

b Delug. t. 2. de just. d. 37. sec. 7.
 n. 76. c n. 7. d n. 78.

5. Equidem assero in rigore theo-
 rico sic esse omnino sentiendum, & id
 probari à prædicta doctrina Theolo-
 gorum. Cæterum in praxi e puta-
 rem, nunquam peccari, etiam si occul-
 tissima crimina Iudici deferantur ab
 eo, qui injuriam passus est, vel ab ijs, ad
 quos juxta Doctores f injuria perti-
 net, ut pater, frater &c. Semper au-
 tem suppone, abesse debere odium &

desiderium injustæ vindictæ. Ratio
 doctrinæ datæ posset esse, quia num-
 quam desunt rationes propalandi, &
 favet communis praxis. Quis enim
 est ille, qui hodie ad Superiorem, vel
 Iudicem non defert, saltem per viam
 querelæ, injurias sibi illatas, quocum-
 que in loco, & quacumque ratione il-
 las acceperit? & meritò: primò, quia
 Iudex & Prælati, quibus multa sunt
 cognita, quique manus, ut dicitur, val-
 de longas habent, aliquas fortasse con-
 jecturas expiscabuntur, per quas pos-
 sint ad iudicium producere; & re ipsa
 millies evenit, ut occultissimi delin-
 quentes comprehensi ab industrijs mi-
 nistris non rarò fuerint. Facit hæc
 praxis, quam approbat Lessius, g con-
 tra Navarrum, per quam Iudices facu-
 lares, nulla præcedente infamia, ex
 simplici delatione alicuius procedunt
 ad specialem inquisitionem contra ali-
 quam personam.

e Delug. in simili li. 4. resp. moral.
 dub. 6. n. 3. f Vid. apud Fagund. pr. 8.
 c. 48. nu. 1. & Sanch. l. 6. conf. la. p. 1.
 dub. 30. g Less. li. 2. c. 29. n. 131. apud
 Delugo l. c. sec. 6. n. 64.

6. Secundò, quia nimis esset one-
 rosum injuriato, si antequam deferat,
 ipsi sit speculandum, an testes habeat?
 an probi ij sint? an adsint conjecturæ
 vehementes, vel probabiles? &c. id
 fieri debere in propriè dicta accusatio-
 ne, mirum non est, quia per accusatio-
 nem hoc sibi onus accusator imponit;
 at denunciator Iudicis officium dum-
 taxat implorat, cætera ipsius prudentiæ
 remittit.

7. Tertiò, quia summum malum
 reipublicæ esset, sceleratis hac impuni-
 tate.

tate occulti criminis ansam dare vexandi proximum; nam, quando sciunt, se, quomodocumque occultè peccaverint, esse apud Iudicem prodendos, avertentur facilius à malis.

8. Quartò, præstat, Superiorem scire delicta subditi, non solum in foro paterno, sed in judiciali; nam licet quando probari non possunt, propter defectum testium, procedere nequeat ad pœnam, tamen illa cognitio inferniet saltem, ut forte incidentem eundem in similia peccata possit postea Iudex securius castigare, & fortasse si hic sit secundus casus, possit confirmare alium antea ab eodem Superiore cognitum. Fauet lex *gg*, quamvis valde à Christianis timoratis limitanda, dum edicit expedire, crimina omnia propalari.

gg l. eum qui nocentem §. 1. ff. de injurijs.

„ Eum, inquit, qui nocentem infamavit, non esse bonum & equum, ob eam rem condemnari. Peccata enim nocentium nota esse, & oportere, & expedire. Notas illud? (infamavit) occultum ergo supponitur fuisse crimen.

9. Quintò, notò illud allatum à Delugo, nu. 4. (quia *sine fructu* infamaretur proximus) at in praxi semper adest aliquis tandem fructus, ut dictum est: nam propterea rectè excipio cum eodem, occultum aliquod crimen hominis gravissimè: hoc enim non possit licitè deferrì ad Iudicem, non solum quando vni soli est cognitum, sed etiam quando per paucos testes probari posset; non puro, inquam, licere, quia si crimen hoc propalaretur, esset scan-

dalum in republica, & nullus speraretur fructus, & nullum præcavendum est malum, &c. ut supponimus, vnde infamaretur proximus sine causa.

10. Sextò, noto verba Molina *h*, quem modo citavit Delugo, qui quamvis loquatur expressè de crimine, quod probari potest, sic tamen habet: est licitum præjudicare famæ ejus, qui delinquit, non solum sententia Iudicis, postquam delictum fuerit probatum, in pœnamque eius delicti, sed etiam, ut de eo delicto accusetur à legitimo accusatore, inquiratur à Iudice ex officio, detegatur ac denuntietur, testibusque comprobetur, quantum in bonum commune jure civili aut Canonico, in Ecclesiastico vel in sæculari foro fuerit pro qualitate delictorum, præscriptum aut permissum: neque in ea læsione famæ delinquentis, quæ ea via juxta ordinem ac permissionem juris fit, vlla est culpa in foro conscientiæ, neque contra justitiam, neque contra charitatem delinquentis, modò sinistra alia intentio non admisceatur, neque transgressio fiat, quoad id, quod ea correctione judiciali, Canonico aut civili jure, in Ecclesiastico aut in sæculari foro est permissum. Hæc Molina. Noto autem illa verba (*permissum, permissionem juris, est permissum*) sed etiam videtur passim permitti, ut quilibet sine tot cautelis, de suis injurijs apud Iudicem querelam exhibeat, ergo &c.

h Mol. r. 5. de just. tr. 4. d. 32. num. 5.

11. Atque hæc mihi in mentem venerunt, quibus virum illum puerumque

Etumque eximerem à timore peccandi: si alijs placeant mihi de excogitata veritate placebo; si displiceant, in verso stylo, quæ scripta sunt, sponte delebo, &c.

§. V.

Testis, Notarius seu Tabellio.

QUæ de his agitari communiter solent habes apud Doctores a perspicuè. Nonnulla etiam, vel controversa, vel necessaria nos in præcedentibus satis superque notauimus; quare hic amice Lector, non es distindendus diutius, sed solum de locis admonendus.

a Bonac. 8. Decal. pr. d. 10. q. 3. p. 3. n. 16. de teste & ib. p. vlt. de Notario. Fagund. in 8. Dec. pr. l. 8. c. 39. de teste & de Notario ib. c. 94. Delugo de just. t. 2. d. 39. de teste & de Notario ib. d. 41. De taxa à Notario, & similibus ministris accipienda Diana p. 4. tr. 8. res. 8. De Notario, quoad cooperationem cum contrahentibus inique, distincto loquitur Barthol. à S. Fausto in speculo Confess. d. 16. q. 116. De eodem ostendente scripturas in damnnum alterius, lege Fagund. lib. 8. in Decal. c. 5. n. 6. & 7.

An testis possit æquivocare, dixi vniuersim l. 3. c. 2. §. 2.

An Notarius possit cooperari, scribendo contractum vsurarium, dixi l. 5. c. 1. §. 4. à n. 42.

An scribendo instrumentum emptionis vel venditionis, cum læsione infra dimidium, dixi lib. 8. tract. 3. p. 7. §. 17. n. 1.

An vterque, id est, Testis & Notarius, obligentur revocare dictum, vel scripturam falsam, dixi lib. 8. tr. 4. cap. 1. §. 9. num. 6. & rursus dicam inferius, cum de restitutione famæ cap. 3. §. 3. numero 21.

CAPVT TERTIVM,

De lædente famam alterius, ejusque restitutione.

§. I.

Quid sit fama, & quomodo lædatur?

FAMA, quæ consistit in aliorum bona opinione, quam de aliquo ij habent, læditur, quando in eorum animos ingeritur de eodem, etiam si fuerit defunctus, praua opinio. Et quidem si læditur, falsum crimen imponendo, dicitur communiter infamatio; si verum, sed occultum propagando, dicitur detractio. Vtrumque peccatum ejusdem a speciei sine dubio mortale contra justitiam; vnde & restitutionis onus inducens. Mortale inquam, nisi materia paruitas excuset, vel aliud, de quo mox. Ratio est, quia non minus homo jus ad sua bona temporalia habet, quam ad bonum famam, publicè apud homines acquisita.

a In nostra methodo Conf. l. 2. c. 13.

2. Læditur autem dupliciter ^{ad}; primò, veluti ex injusta acceptione, ut cum quis injustè sive formaliter, id est, intendendo alterius famam denigrare, illam denigrat; sive materialiter, quando, non ex hac intentione, sed

ex